

UČINCI PROGRAMA RAZVIJANJA VJEŠTINA SAMOZASTUPANJA NA SOCIJALNU KOMPETENCIJU OSOBA S UMJERENOM I TEŽOM MENTALNOM RETARDACIJOM

MARIJA ALFIREV,* DANIELA BRATKOVIĆ,** BRANKO NIKOLIĆ**

Primljeno: travanj 2001.
Prihvaćeno: prosinac 2001.

Izvorni znanstveni rad
UDK: 376.4

Cilj je ovog rada bio utvrditi učinke programa razvijanja vještina samozastupanja na razinu socijalne kompetencije mladih osoba s umjerenom i težom mentalnom retardacijom, te primjenjivost naučenih vještina u svakodnevnim životnim uvjetima. U navedenom programu koji se provodio dvadeset tjedana u okviru formalnog dnevnog programa (programa radnog osposobljavanja) sudjelovalo je deset ispitanika / sudionika u dobi od 18 – 25 godina. Samozastupanje je govorenje ili djelovanje u svoje ime, a podrazumijeva svaku aktivnost koja uključuje akciju samoodređenja. Stoga su tijekom programa razvijane vještine komunikacije, biranja, donošenja i provođenja odluka, preuzimanja odgovornosti, traženja pomoći i informacija.

Razina socijalne kompetencije ispitivana je SPK – Skalom procjene kompetencije za osobe s umjerenom i težom mentalnom retardacijom (Holtz, Eberle, Hillig, Marker, 1986; priredile Teodorović i Levandovski, 1993). U razmatranje je uzeto područje Socijalne kompetencije koje sadrži varijable: ponašanje pri učenju i radu, pronalaženje identiteta i pojam o sebi, samokontrolu, samopotvrđivanje, anticipaciju događaja i socijalne kontakte te kooperaciju i socijalna pravila. Instrument je primijenjen u šest sukcesivnih vremenskih točaka, a za obradu podataka primijenjena je metoda analize kvantitativnih promjena jednog uzorka ispitanika opisanog skupom kvantitativnih varijabli u više od dvije vremenske točke (Nikolić, 1999).

Rezultati ukazuju na statistički značajan napredak u razini socijalne kompetencije sudionika, što pokazuje opravdanost primjene programa razvijanja vještina samozastupanja u okviru formalnog dnevnog programa.

Ključne riječi: socijalna kompetencija, samozastupanje, adolescenti, umjereni i teži mentalni retardacija.

Uvod

Među autorima koji upotrebljavaju naziv "socijalna kompetencija" ne postoji potpuno suglasje u određivanju njezina pojmovnog značenja i sadržaja. Ipak, većina se autora slaže da socijalna kompetencija obuhvaća djelotvorno funkcioniranje u socijalnom kontekstu. U istraživanju socijalne kompetencije polazi se od pretpostavke da se ona sastoji od socijalnog znanja i razumijevanja (socijalne kognicije) i socijalne akcije (socijalnog ponašanja) - (Siperstein, 1992). Socijalna znanja

uključuju poznavanje normi i glavnih socijalnih pravila skupina kojima pojedinac pripada, a socijalno razumijevanje uključuje sposobnost predviđanja tuđih reakcija na uobičajene situacije u sklopu interakcija s drugima, te razumijevanja tuđih osjećaja. Međutim, samo socijalno znanje i razumijevanje nužan je, ali ne i dovoljan uvjet za razborito socijalno ponašanje. Stoga se u definiranju socijalne kompetencije ne može zaobići važnost socijalne situacije. Uzimajući u obzir navedeno, za potrebe ovog rada prihvaćena je definicija socijalne kompetencije Holtza, Eberlea,

* Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži, Šibenik

** Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu